

- 25 Probatur corollarium ex dictis: Obiectum adaequatum voluntatis est bonum...
26 Hinc sumitur alia ratio quasi a priori, quam tradit Cajetanus in introductione hujus questionis...
27 Hanc rationem impugnatur Vasquez ubi supra: quia (inquit) oppositio contradictoria non reperitur inter extrema positiva...
28 Verum ille Auctor vim praedictae rationis, & Cajetani mentem non penetravit...
29 Dices cum Scoto: Intellectus potest proponere voluntati bonum absolute, abstractendo a fine & a mediis...
30 Confirmatur: In voluntate datur actus simplicis volitionis, qui nec est circa media, ut patet, cum nondum supponat finem intentum...
31 Ad objectionem respondeo primo, negando Majorem: intellectus enim non potest offendere voluntati bonum abstractum...
32 Respondeo secundo: dato quod ratio boni possit abstracti ab illis duabus rationibus, & sic ostendi voluntati, non posse tantum voluntatem ab ea moveri...
33 Ad confirmationem dicatur, actum simplicis volitionis esse circa finem, non respective seu comparative sumptum...

esse circa finem, non respective seu comparative sumptum, sed absolute & secundum se consideratum, seu ut gratia sui amabilem: finis enim duo habet, nempe quod sit appetibile gratia sui, & quod sit ratio appetendialis...
Colligitur ultimo: sed esse tantum actus humanos a voluntate elicitos, nempe volitionem, fruicionem, intentionem, consensum, electionem & usum: de quibus agit D. Thom. ad haec quaestiones usque ad 16.
Probat: Omnis actus humanus a voluntate elicitus, vel est circa finem, vel circa media: At circa finem sufficienter constituntur tres actus, nempe volitio, fruitio, & intentio: & circa media sufficientur alii tres: scilicet consensus, electio, & usus: Ergo non sunt plures quam sex. Major patet ex dictis corollario praecedenti. Minor quoad primam partem probatur. Voluntas vel fertur in finem absolute, & sic constituitur simplex volitio; vel ut quiescens in fine, & sic constituitur fruitio; vel quantum finis est terminus alicujus quod in ipsum ordinatur, & sic constituitur intentio: Ergo circa finem solum tres actus versantur, nimirum volitio, fruitio, & intentio. Suaeatur etiam quoad secundam: Nam vel voluntas vult media absolute, & sic constituitur consensus: vel vult unum medium pra alio, & sic constituitur electio; vel media applicat ad aliud; & sic ponitur usus, seu applicatio potentiae executivae ad opus: Ergo non sunt plures actus a voluntate eliciti circa media, quam tres assignati; nempe consensus, electio & usus.
Dices: Nullus est actus in appetitu sensitivo, cui non correspondeat similis in voluntate: Sed in appetitu sensitivo sunt undecim actus, quos passiones appellamus, nempe amor & odium, desiderium & fuga, delectatio & tristitia, spes & desperatio, timor & audacia, ac ira, ut docet D. Thom. infra quae. 23. art. 4. Ergo tot etiam erunt actus in voluntate, & non solum sex quos enumeravimus.
Respondeo, verum esse dari ex parte voluntatis actus, respondentem illis qui sunt in appetitu sensitivo; sed nego illos inter se eandem servare distinctionem & numerum: multa enim, quae in inferioribus sunt dispersa, reperiuntur adunata in superioribus: unde sicut ea quae pertinent ad diversos sensus inferiores, a sensu communi percipiuntur; sic voluntas per sex actus enumeratos fertur ad ea, quae appetitus sensitivus per undecim actus, quos passiones appellamus, attingit.
In articulo 3. quaerit D. Thom. utrum voluntas eodem actu moveatur in finem, & in id quod est in finem? Sed de hoc reddidit sermo infra q. 12. art. 4.

DISPUTATIO III.

De Motivo Voluntatis. Ad quaestionem 9. D. Thomae.

ARTICULUS I.

An voluntas moveatur ab intellectu & appetitu quoad specificationem, & seipsam, ac ceteras potentias quoad exercitium movens?

Notandum ex D. Thom. hic art. 1. voluntatem moveat, nihil esse aliud quam eam reducere de potentia ad actum, & de statu indifferentia ad statum determinationis: quare tot erunt motiones voluntatis, quot erunt ejus indifferentia. Duplex vero est voluntatis indifferentia, una dicitur indifferentia contradictionis, quae est ad duo contradictorie opposita: scilicet agere vel non agere, amare v. g. vel non amare: alia dicitur indifferentia contrarietatis, id est, ad duo contrarie opposita, & est inter terminos positivos, puta agere hoc vel illud, amare vel odio habere. Igitur duplex quoque datur voluntatis determinatio, & motio, duplici jam dicta indifferentia correspondens: una qua voluntas reducitur de indifferentia contradictionis; & haec dicitur motio quoad exercitium, qua voluntatem, indifferentem ad agendum vel non agendum, determinat hic & nunc ad exercendum suum actum: alia vero qua reducitur de indifferentia contrarietatis; & haec vocatur motio quoad specificationem, qua voluntatem indifferentem ad plura objecta diversa speciei, determinat potius ad unum, quam ad aliud.

aliud. De hac ergo duplici voluntatis motione breviter hic agendum est, & declarandum a quo voluntas tam quoad specificationem, quam quoad exercitium determinetur & moveatur?

§. I.

Prima difficultas resolvitur.

- 1 Dico primo: Voluntatem moveri quoad specificationem ab intellectu; non quod ipse formaliter specificet actus voluntatis, sed quia applicat, & proponit ei id quod tam ipsa quam ejus actus specificantur formaliter. Conclusio sic explicata est D. Thom. art. 1. & communis inter Theologos, potestque facile suaderi. Motivum voluntatis quoad specificationem est illud quod determinat voluntatem ad unum specie alium, potius quam ad alium: Sed intellectus determinat, modo in conclusione posito, voluntatem ad actum unius speciei, potius quam alterius: Ergo illam movet quoad specificationem. Minor probatur: Voluntas non elicit hunc specie actum potius quam alium, nisi quia tendit in hoc potius objectum quam in aliud, habet ab intellectu, istud potius objectum quam aliud proponente: Ergo intellectus proponendo voluntati objectum, illam movet & objective determinat, ut elicit hunc specie actum potius quam alium.
2 Dico secundo: Voluntatem moveri etiam ab appetitu quoad specificationem, non directe & immediate, sed indirecte & mediate. Ita D. Thom. art. 2. Probat: Ex effectu seu passione appetitus sensitivi homo disponitur, ut objectum intellectui appareat conveniens aut disconveniens: nam ut ait Philosophus 3. Ethic. Qualitatemque est, sicut finis videtur ei, id est, iuxta modum quo aliquid est dispositum, iudicat objectum esse conveniens vel disconveniens: Cum ergo objectum determinet voluntatem ad unum specie actum potius quam ad alium, appetitus, mediate scilicet & indirecte (mediate scilicet iudicio intellectus, cui objectum sub ratione conveniens aut disconveniens representat) voluntatem quoad specificationem movere potest. Quod ut magis declaretur.
3 Observandum est, quod dum aliquid conveniens aut disconveniens apprehenditur per sensus externos, & per phantasma (cujus notitia regulatur appetitus sensitivus) imprimendo ei horum omnium representationem, ex qua intellectus possibilis, convertendo se ad praedictum phantasma, illa apprehendit, & exhibet voluntati: voluntas autem prorumpit in actum prosequitionis aut fugae, proportionatum motui appetitus sensitivi, si succumbat, aut disproportionatum, si resistit.
4 Ex quo intelligitur unum valde notabile, scilicet vehementiam motus appetitus sensitivi oriri ex eo quod versetur immediate circa singularia, & tangencia sensus. Cum enim singularia, & sensibus conjuncta, sint in statu exitentibus, & habendi omnes circumstantias, in quo solum statu possunt acquiri, ideo efficacius movent, quam res in communi consideratae, & a sensibus remotae. Et ob hanc etiam rationem magis trahitur ad res materiales & sensibiles, quam ad immateriales & divinas: quia scilicet istae sunt magis a sensibus remotae, quam illae.
5 §. II. Alia difficultas expeditur.
6 Dico tertio: Voluntatem movere quoad exercitium omnes alias potentias, exceptis potentis animae vegetativae. Ita S. Doctor hic art. 1. & 1. p. q. 2. art. 4. ubi sic dicitur: In omnibus potentis animae ordinatis, illa potentia, quae respicit finem universalem, movet potentias quae respiciunt fines particulares. Et hoc patet tam in naturalibus, quam in politicis. Calvus enim, quod agit ad universalem conservationem generabilium, movet omnia inferiora, quorum unumquodque agit ad conservationem propriae speciei, vel etiam individuorum. Res etiam, quia intendit bonum commune totius regni, movet per se ipsum imperium singulis praepositis civitatibus, qui singulis civitatibus curam regiminis impendant. Obiectum voluntatis est bonum & finis in communi: quilibet autem potentis comparatur ad aliquod bonum proprium sibi conveniens, sicut visus ad perceptionem coloris, intellectus ad cognitionem veri. Ex ideo voluntas per modum agentis movet omnes animae potentias ad suos actus, prae ter vires naturales vegetativas partis quae nostro arbitrio non subduntur. Quibus verbis utramque partem conclusionis luculenter docuit ac probavit.
7 Sed quaerens, an voluntas potentias inferiores ad suos

actus moveat & applicet, ex vi naturalis sympathiae & colligationis quam habet cum ipsis, absque impressione alicujus realis, & sine physica potentiarum inferiorum mutatione, vel in hac applicatione & motione aliquid reale & physicum eis imprimat, quod realiter & physice ipsas immutat?
Respondeo, utramque opinionem esse probabilem, licet secunda videatur probabilior, & menti S. Thomae conformior: nam infra quae. 26. art. 1. de potentis voluntati inferioribus ait: Comparatur ad voluntatem, a qua applicatur ad agendum sicut instrumentum ad principalem agentem. Et 1. p. q. 81. art. 5. citato, asserit voluntatem movere intellectum, & omnes vires animae: Sicut alterans movet alteratum; & impellens movet impulsam: Sed principale agens quando movet instrumentum, aliquid reale ei imprimit & alterans alterato, ac impellens impulsam: Ergo ex D. Thomae voluntas movendo & applicando potentias inferiores ad suos actus, eis imprimit aliquid reale praevidiam ad eorum operationes, sive illud fit motio virtuosa, sive virtus, aut qualitas fluens & transiens. Quamvis enim actio voluntatis sit formaliter immanens, virtualiter tamen potest esse transiens, & habere duplicem terminum seu effectum; unum in seipsa, qui est pondus quoddam in objectum quod prosequitur; & alium extra se in potentis quas movet, qui est quaedam motio seu impulsus, aut vis aliqua fluens & transiens, qua ad agendum applicatur, & redeuntur de potentia in actum: non enim repugnat ab eadem potentia plures attingi effectus ordine quodam.
Addo quod sympathia solum deservit in potentis, quae sub ordinantur, quod una non possit resistere alteri: ubi enim datur resistencia, non vincitur nisi immutato & movendo: Sed aliae potentis interdum resistunt motioni & applicationi voluntatis, ut patet in intellectu qui interdum non sinit se applicari a voluntate ad considerationem alicujus objecti, sed ipsa invita & renitente ad alia distrahitur: Ergo signum est potentis animae non moveri a voluntate, ratione sympathiae & colligationis, sed per aliquid esse realiter a voluntate impressum, cuius impulsus aliquando superatur a resistencia illarum potentiarum.
Non est etiam omnitemum, ex motione & applicatione voluntatis redundare in potentis inferiores quamdam perfectionem intrinsicam, aliquid scilicet modum liberat, quem non habent, si non moverentur ab illa; ex quo fit quod appetitus inferior fit subiectum virtutum moralium insularum, ut in tractatu de virtutibus ostendimus Dissput. 2. art. 2. difficile autem id potest intelligi & explicari, nisi admittatur aliquid reale in potentis inferioribus, ex motione & applicatione voluntatis derivatum, quo elevetur ad operationem, propriam virtutum specificam excedentem: Ergo voluntas potentias inferiores movet & applicat ad suos actus, per impressionem alicujus virtutis aut impulsus, & non ex vi solius naturalis sympathiae & colligationis quam habet cum illis, ex eo quod in eadem anima conjungantur & radicentur.
Dico ultimo: Voluntas non solum alias potentias, sed etiam seipsam movet quoad exercitium. Est etiam D. Thomae art. 3. hujus quaestionis.
Probat in argumento sed contra: quia voluntas est domina sui actus, & in ipsa est velle & non velle. In corpore probat hoc discursu: Ita se habet finis in appetibilibus, sicut principium in intelligibilibus: Sed intellectus per hoc quod cognoscit principium, reducit se ipsam de potentia in actum, & movet seipsam ad cognoscendas conclusiones: Ergo similiter voluntas ex eo quod vult finem, reducit seipsam & movet ad volendum ea quae sunt ad finem.
Dices: Si voluntas moveret seipsam, esset in continuo motu: Sed hoc est falsum: Ergo & illud. Probatur sequela: Nam mobile movetur ad praesentiam sui motus: Sed voluntas est semper sibi praesens: Ergo si moveat se, semper movebitur.
Respondeo, negando sequelam. Ad probationem dico cum D. Thoma hic in resp. ad 2. quod voluntas non est semper sibi praesens in ratione motus: quia non semper adest actualis volitio, per quam seipsam movet ad electionem mediorum. An vero ad primam etiam volitionem finis se moveat, dicemus articulo sequenti.

ARTICULUS II.

An in prima volitione finis voluntas seipsam moveat?

§. I.

Quibusdam praemis: difficultas proponitur.

Notandum primo: Volitionem finis posse dici primam, vel simpliciter & respectu totius vitae, quam scilicet homo elicit, dum primo pervenit ad usum rationis;

nis; vel solum secundum quid, & in aliquo ordine seu negotio; quam nimirum in aliquo negotio tractando aliquis primo habet, ut dum quis incipit velle sanari, aut bellum gerere, vel ingredi religionem, & hae intentione aliquando habet connexionem cum aliis actibus antecedentibus; interdum vero nullum supponit actum priorem, cum quo formaliter aut virtualiter conneatur.

13 Notandum secundo: Ductus modis posse intelligi, voluntatem se movere in finem: Primo large & communiter, per hoc scilicet quod producit actum tendentem in finem, quod contingit, cum regulatur per cognitionem finis, formaliter ut finis est. Secundo stricte & proprie, cum nimirum non solum producit actum tendentem in finem, sed etiam per actum precedentem se applicat ad illum. Et de hac motione loquimur in presenti, non vero de alia, cum certum sit in prima intentione finis voluntatem dirigi a cognitione finis, & tendere in illam formaliter qua talis est. Unde

14 Notandum tertio: Aliud esse in actibus voluntatis, libere altitudo actum; & aliud deliberate se habere ad illum. Nam ad libere effluendum actum, sufficit quod voluntas illum elicit cum domino & indifferentia: saltem in exercitio, ita quod nec ex meritis objecti, nec ex aliqua causa effective influente, aut iudicio proponente necessitetur ad unum. Ad hoc autem ut deliberate procedat, oportet quod fiat ex consilio & deliberatione rationis, & quod voluntas ex aliquo priori actu se reducat in alium. His premisissis,

15 Duae se offerunt difficultates breviter hic discutenda. Prima est, an homo in prima intentione finis, quam habet in vita moralis, dum primo pervenit ad usum rationis, per consilium & deliberationem rationis se movet, vel ad illum a Deo specialiter movetur & applicatur? Secunda, an voluntas indiget hac speciali motione & applicatione Dei, nedum in initio vitae, quantum ad primum actum simpliciter, sed etiam pro omni primo actu, seu negotio quod homo de novo incipit.

16 Ratio dubitandi pro una parte est, quia si solum pro primo actu totius vitae Deus debet movere instinctu suo voluntatem, ruit fundamentum quo D. Thom. hic art. 4. probat necesse esse voluntatem moveri ab aliquo exteriori principio: scilicet quia cum voluntas non semper sit in actu, sed quandoque in actu, quandoque in potentia; non potest semper seipsum reducere de potentia in actum, sed necesse est ponere quod in primum movetur & applicatur ab aliquo exteriori movente. Hic autem difficultas procedit in quolibet primo actu, & negotio quod homo incipit; nam sicut ad primum actum simpliciter, non supponitur in voluntate aliquid ex quo se movet, ita nec in primo actu cuiuslibet negotii: Ergo nedum in primo actu simpliciter, & in initio vitae, sed etiam in quolibet negotio, debet specialiter a Deo moveri.

17 Nec valet respondere, ad primum actum cuiuslibet negotii praesupponi primum actum circa finem simpliciter ultimum, ex quo possit voluntas se applicare ad finem particularem in hoc particulari negotio. Non valet, inquam, quia finis particularis interdum est contrarius finis ultimo simpliciter, cuius intentio praeredit, ut contingit quando aliquis primo se convertit ad Deum, postea vero fertur in aliquem finem malum particularem, aut e contra: Ergo tunc saltem non potest dici quod voluntas se movet ex praesupposita intentione finis ultimi, ad quem primo fuerat conversus.

18 Ex alia vero parte, si in quolibet primo actu cuiusvis negotii occurrentis, debet voluntas a Deo moveri per instinctum specialem, sequitur maximum inconveniens, videlicet nullam finem noviter occurrentis volitionem posse esse peccatum, alias peccatum Deo ut causae tribueretur, unde in tractatu de Angelis Disp. 11. art. 5. docimus primam Angeli volitionem non potuisse esse malam & peccaminosam, quia erat a Deo, ut speciali movetur: At negari non potest voluntatem posse multoties incipere operari peccando, & intendendo malum aliquem finem; deliberatio enim quam praesupponit peccatum, non necessario debet esse consultatio cum inquisitione, quae proprie consilium dicitur, sed sufficit quod sit perfecta cognitio, quod ad libertatem requiritur, quae cognitio potest supponi ad intentionem finis particularis, ut de se patet. Ergo ad intentionem cuiusvis finis particularis, noviter occurrentis, non potest voluntas specialiter moveri & applicari a Deo.

S. II.

Difficultas propoſita reſolvitur.

19 Dico breviter: Prima intentio finis, quam homo elicit in initio vitae moralis, dum primo pervenit ad usum rationis, a Deo ut speciali motore procedit: in reliquo autem vitae tempore, quando nova negotia incipiunt, neque finis intenditur, aliquando incipit homo operari ex speciali Dei motione & instinctu, aliquando vero seipsum applicat ex aliquo actu praesupposito, formaliter aut virtualiter permanente.

Probatur prima pars: Ut voluntas moveret se quoad exercitium in prima volitione finis, quam homo elicit in initio vitae, deberet esse in actu respectu illius: Sed voluntas non potest intelligi esse in actu respectu talis volitionis: Ergo in illa non potest se movere, sed habet specialiter a Deo moveri. Major est certa, nam unumquodque in tantum movet, in quantum est in actu: Ergo nihil potest se movere ad illud, respectu cuius non est in actu; sed in potentia. Minor vero probatur: quia volitio illa, cum sit omnium prima, nullam aliam praesupponit, per quam voluntas constituatur in actu, & se reducat de potentia in actum.

Confirmatur & magis illustratur haec ratio: Idcirco ad electionem mediorum voluntas movet se ipsam, quia supponitur iam in actu per intentionem finis: Cum ergo ad primam simpliciter finis volitionem actus supponatur (nam ipsa est primus actus voluntatis) non potest seipsam voluntas ad illum movere, sed debet moveri ab aliquo principio extrinseco actuali: sicut animal movet quidem se multipliciter, mediante motu cordis; ad ipsum vero motum cordis non se movet, sed movetur ab Authore naturae, quia cum sit primus omnium motuum vitalium, non praesupponit alium, ex quo animal ad illum se applicet.

Confirmatur amplius: Ita se habet finis respectu voluntatis, sicut principium respectu intellectus: Sed intellectus in assensu primorum principiorum non se movet, sed movetur ab Authore naturae: Ergo & voluntas in prima intentione finis non se movet, sed a Deo ut speciali motore applicatur & movetur.

Ex quo inferes, Deum duobus modis cum voluntate ad illum actum concurrere, Primo in ratione agentis universalis, eam ad illum praedeterminando, eo modo quo in sententia Thomistarum praedeterminat omnes causas secundas motione quadam generali, per quam attingit in illarum operationibus & effectibus existentiam, actualitatem, bonitatem transcendentem, aliaque rationes divinae omnipotentiae per se primo correspondentes & in Deum ut in primam causam & ultimam finem reducibiles. Secundo in ratione agentis particularis, eam specialiter applicando ad primam illam intentionem; eo proportionali modo, quo ipsa se applicat ad electionem, & ad alios actus circa ea quae sunt in finem. Unde sicut voluntas se applicat ad ea quae sunt ad finem, ex vi actualis illius & practicae cognitionis, quam vocamus imperium, Disput. 11. art. 4. ut infra ostendimus; ita applicatur a Deo ad primam intentionem finis, mediante aliqua cognitione practica & actuali, ab ipso specialiter causata, quae *instinctus* appellatur, & quae supplet vicem imperii, ut colligitur ex D. Thom. infra q. 17. art. 5. ad 3. ubi ait: *Cum imperium se actus rationis, ille actus imperium qui rationi subditur: primus autem voluntatis actus ex rationis ordinatione non est, sed ex instinctu naturae, aut superioris causae, ut supra dictum est, & ideo non oportet quod in instinctum procedat.*

Secunda pars conclusionis, quae asserit quod etiam in decursu vitae, dum homo nova negotia incipit, novumque finem intendit, saepe a Deo specialiter movetur & applicatur, patet: Tum quia interdum intentio illa est supernaturalis, & a gratia operante, cuius effectus sunt a voluntate, non se movente, sed mota a Deo (teste D. Thom. infra q. 111. art. 2.) ut dum quis subito movetur ad idem, vel ad penitentiam. Unde idem S. Doctor hic art. 6. ad 3. *Deus interdum specialiter movet aliquos ad aliquid determinate volendum, quod est bonum, sicut in his quos movet per gratiam.* Tum etiam quia ut docet Cajetanus 1. p. q. 92. art. 4. Deus, etiam ut auctor naturae, ad demonstrandum particularem providentiam quam habet de natura intellectualium, aliquando movet hominem ad opera de quibus antea non cogitaverat, puta ad querendum thesaurum, ad insequendos hostes, &c. Quare Machab. 4. dicitur: *Incidit illis bonum consilium.* Et Aristoteles lib. 7. Ethic. ad Eudemum cap. 19. asserit primam bonam voluntatem esse a bona fortuna: ex quo inferit D. Thom. hic art. 4. in calce corporis articuli, quod *necesse est parere, quod in primam motum voluntatis, voluntas procedit ex instinctu alicuius exterioris moventis.* Ubi non loquitur de volitione quae est prima simpliciter, sed de illa quae est prima in aliquo ordine vel serie, ut patet exemplo sanctitatis quod adducit, asserens quod dum aliquis incipit velle sanari, movetur a Deo, quia ad hunc actum non supponitur consilium aut deliberatio: Ergo non solum ad primum actum totius vitae, sed etiam in decursu vitae, dum homo nova negotia incipit, interdum specialiter movetur & applicatur a Deo.

Tertia denique pars, quae asserit hominem in inceptio- ne cuiuscumque negotii, & intentione cuiuscumque finis particularis, non agere speciali Dei motione & instinctu, sed interdum ad illum se applicare & movere, etiam constat: Tum quia homo in inchoatione alicuius negotii, & intentione alicuius finis particularis potest peccare: Tum etiam quia talis intentio potest haberi connexionem cum

aliis actibus antecedentibus, & ad idem negotium pertinentibus, ex quibus homo potest se applicare ad illum: Ergo non oportet quod in omni primo actu, & inchoatione cuiuscumque negotii, incipiat praesertim ex instinctu Dei, sicut in primo actu totius vitae: sed potest etiam ex aliis principis inchoare puta ex suggestione demonis aut impulsu appetitus sensitivi, & huiusmodi, & tunc primus ille actus voluntatis, quem de novo habet circa finem illum, supponit aliquam aliam voluntatis effectum, puta boni proprii, boni delectabilis, aut huiusmodi, ex quo voluntas applicat intellectum, non ut inquirat & consulat, sed ut iudicet talem finem esse hic & nunc bonum & convenientem, siquae seipsam ad illum movet.

Ex his patet solutio ad rationem dubitandi in initio propositam. Dicimus enim voluntatem specialiter applicari a Deo, non solum ad primam actum totius vitae, sed etiam in cuiuslibet negotii nova simpliciter inceptio, & in ea nunquam potest peccare: in inceptio vero non simpliciter prima, sed supponebat aliquam actum ad illud negotium pertinentem, non indiget speciali illa applicatione Dei, sed potest seipsam active applicare ex illo actu praesupposito, formaliter aut virtualiter permanente, & sic in inceptio alicuius negotii, & intentione alicuius finis particularis, potest esse peccatum.

S. III.
Solvuntur objectiones.

20 Obijcies primo contra primam partem conclusionis: Voluntas se movet in omni operatione libera: Sed prima volitio, non solum in quolibet negotio, sed etiam in initio usus rationis, potest esse libera, factum quod exercitum: Ergo ad illam voluntas se potest movere. Minor patet: Tum quia voluntas eam potest elicere & non elicere: Tum etiam quia potest esse meritoria, & de facto meritoria fuit in Angelis, & in Christo, ut vidimus in tractatu de Angelis Disp. 12. art. 3. Major autem in- de probatur, quod haec sit differentia inter actus necessarios & liberos, quod in illis voluntas non se movet, sed movetur ab Authore naturae, secus vero in illis.

21 Respondeo, distinguendo Majorem: In omni operatione libera voluntas se movet, large & improprie producendo actum tendentem in finem, concedo Majorem, stricte & proprie, seque applicando ad agendum, nego Majorem. Solutio patet ex dictis in secundo notabili. plus enim requiritur ut voluntas se movet motione illa stricta & rigorosa, de qua agimus in presenti, quam ut libere operetur: quia ut libere operetur, sufficit quod ejus actus regulatur per iudicium indifferens, ut vero se movet specialiter, necesse est ut illud iudicium sit ex aliquo alio priori motu, quo intellectus applicatur ad consiliandum & iudicandum, quare cum ad primum voluntatis actum non possit supponi iudicium indifferens, quod sit ex alio ejus affectu, sed tale iudicium debeat esse specialiter a Deo applicante intellectum, stat quod in tali actu voluntas possit esse libera, si praesupponatur in intellectu iudicium indifferens, & tamen non se movet, sed specialiter movetur a Deo. Unde ad probationem Majoris dico, operationes liberas in hoc distinguuntur a necessariis, quod voluntas in illis se movet per modum principii elicivi, quatenus scilicet illas elicit ex cognitione finis, sub ratione finis; non autem in necessariis, quia in illis non operatur ex cognitione finis formaliter: quod autem voluntas se movet in ratione principii applicantis se ad operationem (quod est movere se quoad exercitum) non est differentia actus liberi a necessario, sed actus liberi perfecti tendentis in media, ab actu libero tendente in finem: nam cum prior supponat alium actum voluntatis, scilicet volitionem finis, bene potest intelligi quod voluntas ex intentione finis, seipsam applicet ad ea quae sunt ad finem.

22 Obijcies secundo: Deus non alio modo movet voluntatem ad primam volitionem finis, quam ad electionem mediorum: Sed ad electionem mediorum ita illam movet, ut etiam voluntas seipsam movet ad illam: Ergo etiam in prima volitione finis ita voluntas a Deo movetur, ut etiam movet seipsam. Minor patet, Major probatur. Deus non alio modo movet voluntatem ad primam volitionem, quam voluntatem applicando ad eam elicendam. Atqui etiam applicat voluntatem ad electionem mediorum; cum in sententia Thomistarum, nec voluntas, nec ulla causa secunda, possit operari & in actum prodire, nisi ut applicata a Deo: Ergo Deus non alio modo movet voluntatem ad primam volitionem finis, quam ad electionem mediorum.

23 Respondeo, negando Majorem, & ad probationem illius distinguo Majorem: Non aliter Deus movet voluntatem ad primam volitionem, quam eam applicando, applicatione generali quam exhibet omnibus causis secundis in ratione primi motoris, & generalis provisoris, ne-

go Majorem; applicatione speciali, quam praestat in ratione motoris ac provisoris specialis, concedo Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Dupliciter ergo Deus movet & applicat voluntatem ad agendum. Primo motione quadam & applicatione generali, quia omnes causas secundas movet ad agendum, & reducit de actu primo ad secundum; secundo motione quadam & applicatione speciali, quia ut motor ac provisor specialis supplet defectum & impotentiam alicuius causae secundae: primo modo applicat & movet voluntatem ad electionem & alios actus qui versantur circa ea quae sunt ad finem; secundo autem modo solum eam applicat ad primam volitionem, quia respectu illius duntaxat voluntas non est in actu in ratione principii applicativi, ut supra ostensum est. Unde Deus facit respectu primae volitionis, quod facit voluntas mediante intentione finis, respectu electionis mediorum, & idcirco dicimus illum concurrere ad primam volitionem finis, ut motorem specialem, quia supplet id quod in electione praestat causa particularis; ad electionem vero, & alios actus qui circa media versantur, concurrere solum ut motorem ad illos actus, non supplet vicem alicuius causae creatae, sed gerit manus causae primae, & motoris generalis.

Obijcies tertio: & simul instabis contra precedentem solutionem. Homo potest peccare in primo instanti usus rationis. Ergo non movetur specialiter a Deo ad primam intentionem finis, quam elicit initio vitae moralis. Consequentia patet, alias peccatum refunderet in Deum; hac enim ratione probant Thomistae cum S. Doctor 1. part. quest. 36. art. 5. Angelos non potuisse peccare in primo instanti creationis, quia cum Deus specialiter moveat ad primam operationem, peccatum Deo ut auctori aut motori speciali tribueretur. Antecedens vero probatur ex D. Thoma infra quest. 89. art. 6. ubi docet peccatum originale nunquam posse cum solo veniali reperiri: quia si homo in primo instanti usus rationis converteretur in Deum, iustificabitur a peccato originali; si vero non converteretur, peccabit mortaliter; primum enim quod occurrit homini attingenti usum rationis, est bene disponere de seipso.

Respondeo, distinguendo Antecedens, homo potest peccare in primo instanti usus rationis, si intelligatur de primo instanti initiativo attingentis usus rationis, nego Antecedens, si de terminativo, concedo Antecedens, & nego Consequentiam.

Explicatur solutio: Homo incipit attingere usum rationis in unico instanti physico, seu in aliqua morula temporis, longiori aut breviori, secundum quod fuerit subtilioris aut tardioris ingenii, cuius ratio est, quia non attingit usum rationis, nisi per discursum formalem, procedendo de cognitione consensa & in communi ad distinctam; & quia omnis temporis morula terminatur duobus instantibus, & ab uno eorum incipit per ultimum non esse, in alio vero consummatur five completur per primum non esse, cum dicitur hominem posse peccare in primo instanti usus rationis, hoc non debet intelligi de primo instanti illius morulae, quod dicitur inebrius initiativum attingentis usus rationis; in eo enim homo se habet sicut Angel. in instanti creationis, quia ejus intellectus applicatur a Deo ad primum dictamen rectum, ex quo infallibiliter sequitur primus actus rectus voluntatis sed de alio instanti terminativo illius, quia cum tunc voluntas supponatur in actu per actum quem ex speciali Dei motione elicit, potest per consilium & deliberationem se applicare ad illud quod voluerit, & consequenter peccare, convertendo se ad bonum utile vel delectabile diffonum rationi: sicut Angel. in secundo instanti creationis peccare potuit & de facto peccavit inordinate appetendo propriam excellentiam; quia tunc plene potuit deliberare & se movere.

DISPUTATIO VI.

De modo quo voluntas movetur.

Ad quaestionem 10. D. Thomae.

Duo sunt tantum principia interna a quibus voluntas movetur, intellectus scilicet & appetitus, ut constat ex supra dictis, & unum extrinsecum, nempe Deus, qui cum solus sit auctor voluntatis creatae, & bonum universale, solus eam movere ac intrinsece immutare potest, ut docet S. Thomas q. praecedenti art. 6. unde de plene & perfecte modum quo voluntas movetur, explicemus, declarandum est, quomodo a tribus illis principis movetur?